

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.** "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Vayeşev

Konuşma Terapisi

Vayeşev *peraşasından* Bereşit kitabının sonuna kadar olan bölümde Yosef ve kardeşlerinin hikâyesini okuyoruz. Daha en baştan itibaren, trajediyle sona ermeye mahkûm bir kardeş rekabeti dramının içine daldırılmaktayız.

Böyle bir drama özgü tüm öğeler mevcuttur ve hepsi, kaygı verici bir ebeveyn kayırmasıyla başlamaktadır. Yaakov, Yosef'i diğer oğullarından daha çok sevmektedir. Tora bunun sebebini "çünkü yaşlılığında doğan oğluydu" sözleriyle açıklamaktadır. Ama biz aynı zamanda bunun bir başka sebebi olduğunu da bilmekteyiz: Yosef, Yaakov'un sevdiği eşi Rahel'in, uzun yıllar süren kısırlığın ardından doğurduğu ilk oğluydu.

Yaakov bu iltimas tavrına gözle görülür bir simge de eklemiştir: Yosef için yaptığı, zengin bir şekilde süslenmiş, çok renkli bir üstlük veya kaftan. Bu kaftanın yalnızca görüntüsü bile diğer kardeşler için sürekli bir provokasyon kaynağıydı. Bunun ötesinde bir de Yosef'in, babasına, yarı-kardeşleri, cariyelerin oğulları hakkında getirdiği olumsuz haberler vardı. Ve *peraşanın* dördüncü pasuğuna geldiğimizde şu sözleri okumaktayız:

Kardeşleri, babalarının onu diğer kardeşlerinden çok sevdiğini görünce ondan nefret ettiler, *velo yahelu dabero leşalom.*

Bereşit 37:4

Acaba bu sondaki ifade ne anlama gelmektedir? Bazı standart çeviriler şöyledir:

Ona nazik bir söz söyleyemiyorlardı.

Onunla barış içinde konuşamıyorlardı.

Onunla dostça, samimiyetle konuşamıyorlardı.

Rabi Yonatan Eybeschütz ise buradaki İbranice yapının biraz garip olduğunu fark etmiştir. Tam çeviri yapacak olursak, ifade "Onunla barışa konuşamıyorlardı" anlamındadır. Acaba bu ne anlama geliyor olabilir? Rabi Eybeschütz bizi Vayikra 19:17'deki emre yönlendirmektedir:

Kalbinde kardeşinden nefret etme. Akranını mutlaka ikaz et ve onun yüzünden günah taşıma.

Vayikra 19:17

Rambam'ın, insanlar arasındaki ilişkilerle ilgili olan bu emri açıklama şekli şöyledir:

Bir insan bir başkasına karşı günah işlerse, mağdur taraf kabahatli kişiden nefret edip sessiz kalmamalıdır ... Kabahatli kişiyi bilgilendirip ona "Neden bana bunu

yaptın? Neden bu konuda bana karşı günah işledin?” demek onun görevidir ... Eğer kabahatli kişi *teşuva* yapar ve af dilerse, affedilmelidir.

İlhot Deot 6:6

Rabi Eybeschütz'un işaret ettiği nokta basittir. Şayet kardeşler Yosef'le konuşmaya kabil olsalardı, belki de ona, dedikoduculuğu sebebiyle kapıldıkları öfkeyi ve çok renkli kaftanı görmekten duydukları rahatsızlığı bildirirlerdi. Belki babalarının, kendi anneleri Lea karşısında Rahel'i tercih etme şeklinden – ve bu tercihin şimdi ikinci nesle de taşınmış olmasından – duydukları aşağılanma hisleri hakkında açıkça konuşurlardı. Belki Yosef onların duygularını anlamaya başlardı. Belki bu onu daha mütevazı veya en azından daha düşünceli yapabilirdi. Ama *lo yahelu dabero leşalom*. Basitçe kendilerini konuşmaya sevk edemiyorlardı. Ramban'ın “Kalbinde kardeşinden nefret etme” emri hakkında yazdığı gibi:

Nefret edenler, nefretlerini kalplerinde gizleme eğilimi gösterirler.

Karşımızda, Tora'nın sunduğu büyük derslerden bir örnek yer almaktadır: Diyalog, bir uyuşmazlık çözümlene şekliyken, diyalogun yıkılması çoğunlukla şiddetli bir intikamın prelüdüdür.

Bunun klasik bir örneği, Kral David'in oğulları olan iki yarı-kardeş, Avşalom ve Amnon'dur. Şok edici bir olayda Amnon, Avşalom'un kız kardeşi Tamar'a tecavüz etmişti:

Tamar başına kül koydu ve üzerindeki çok renkli kaftanı yırttı. Elini başının üzerine koydu ve hem gidip hem yüksek sesle ağladı.

Kardeşi Avşalom ona “Kardeşin Aminon [=Amnon] seninle birlikte miydi?” dedi. “Ama şimdi, kız kardeşim, sessiz ol. Kardeşindir o. Yüreğini bu konuya verme.”

Ve Tamar, yalnız başına kardeşi Avşalom'un evinde oturdu. Kral David tüm bunları duydu ve çok öfkelenildi. Avşalom Amnon'la iyiden kötüye kadar [hiçbir şey] konuşmadı, çünkü Avşalom, kız kardeşi Tamar'a tecavüz ettiği için Amnon'dan nefret ediyordu.

Şemuel II 13:19-22

Avşalom bu sessizliğini iki yıl boyunca korudu. Bunun ardından koyunları kırkma döneminde David'in tüm oğullarını bir ziyafete davet etti ve hizmetkârlarına, Amnon sarhoş olana kadar beklemelerini, sonra da onu öldürmelerini söyledi ve onlar da bunu yaptılar.

Nefret sessizlikle büyür. Avşalom'da öyle olmuştur. Yosef'in kardeşlerinde öyle olmuştur. Yosef'le kardeşlerinin hikâyesini anlatan bölümlerin ilki sona ermeden önce, kardeşlerini Yosef'i öldürme planları yaparken, ardından onu bir çukura atarken ve sonrasında onu köle olarak satarken görüyoruz. Bu korkunç bir hikâyedir ve doğrudan Bene Yisrael'in Mısır'daki sürgün ve köleliğine yol açmıştır.

Talmud (Berahot 26b) *en siha ela tefila* ifadesini kullanır. Sözlük anlamıyla bu, “konuşma bir dua şeklidir” demektir, çünkü kendimizi bir başka insana açtığımız zaman, kendimizi Tanrı'ya açma eylemine – yani duaya; yani Tanrı ile bir sohbete – de hazırlamış oluruz.

Diyalog uyuşmazlığı çözmek için her zaman tek başına yeterli olmayabilir. Birbirine karşı açık olan iki kişi de hâlâ birbiriyle çatışan arzulara veya rakip iddialara sahip olabilirler. Basitçe birbirlerinden hoşlanmıyor olabilirler. İnsanlık âleminde, önceden belirlenmiş bir uyum kanunu diye bir şey yoktur. Ancak diyalog, birbirimizin insanlığını tanıdığımız anlamına gelir. En iyi haliyle, rolleri tersine çevirmemize ve dünyayı diğer kişinin bakış açısından görmeye çalışmamıza olanak sağlar. İster kişisel isterse de siyasi boyutta olsun,

kaç tane gerçek ve çetin sürtüşmenin, bunda başarılı olmamız halinde dönüşüme uğrayabileceğini düşünün.

Sonuçta, Yosef ve kardeşleri, birbirlerinin insanlığını tanımaya kabil olmadan önce gerçek bir travma döneminden geçmek zorunda kalmışlardır ve hikâyelerinin – ki bu, Tora'daki en uzun soluklu anlatımdır – geri kalanının büyük kısmı da tam olarak budur.

Yahudilik, görülemeyen ve yalnızca duyulabilen Tanrı hakkındadır; evreni sözleriyle yaratmış ve ilk insana yaptığı ilk iyilik ona sözcükleri nasıl kullanacağını öğretmek olmuş olan Tanrı hakkındadır. Yahudiler, hatta çok seküler olanlar bile, çoğunlukla dille meşgul olurlar. Wittgenstein, felsefenin dille ilgili olduğu anlayışını taşıyordu.

Levi Strauss kültürleri birer dil formu olarak görmüştü. Noam Chomsky ve Steven Pinker dil içgüdüleri araştırmalarının öncüleri olmuşlardı. George Steiner çeviri ve dilin sınırları hakkında yazmıştı.

Hahamlarımız, *laşon ara*, yani “kötü konuşma”nın tehlikeleri ve dilin, ilişkileri mahvetme, güven ve iyi niyeti yıkma gücü hakkında çok etkili sözler sarf etmişlerdir. Ama kötü konuşma olduğu gibi, kötü sessizlik de vardır. Bereşit'teki en vahim kardeş rekabeti hikâyesinin daha en başında, dilin rolüne – özellikle de başarısızlığına – neredeyse tüm çevirilerin gözden kaçırdığı bir imayla işaret edilmiş olması bir tesadüf değildir. Yosef'in kardeşleri, şayet açık, samimi ve iletişime istekli olsalardı, “onunla barışa konuşabilirlerdi”. Konuşma, tam da kendisine en çok ihtiyaç duyulan noktada bozulmuştur.

Sözler yaratır; sözler açığa çıkarır; sözler emreder; sözler kurtarır. Yahudilik, kutsal sözlere dayanan bir inançtır. Çünkü sözler, ruhla ruh arasındaki, iki insanoğlu arasındaki ve insanlıkla Tanrı arasındaki uçurumun öte yanına ulaşmayı sağlayan dar köprüdür.

Dil, yalnızlığın kurtarıcısı ve kırık ilişkilerin tamircisidir. Yaramız hakkında konuşmak ne kadar acı verici olursa olsun, bunu yapmamak çok daha tehlikelidir. Yosef ve kardeşleri hayatlarının erken bir aşamasında uzlaşabilirler ve böylece kendilerini, babalarını ve çocuklarıyla torunlarını büyük kederlerden esirgeyebilirlerdi. Acıyı açığa çıkarmak, o acıyı iyileştirmenin ilk adımıdır.

Konuşmak, barışa giden yoldur.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları:

1. Duygularınızı ifade etmeyi zor bulduğunuz bir zamanı anlatabilir misiniz? Acaba bu, herhangi bir ilişkiyi etkilemiş miydi? O gerilim nasıl çözüme kavuşturulmuştu?
2. Tora'da iletişimin veya iletişim eksikliğinin anlatımda kritik bir rol oynadığı başka örnekler aklınıza geliyor mu?
3. Şayet hikâyelerini tekrar hayal edebiliyor olsaydık, kardeşler Yosef'le aralarındaki sürtüşmeyi çözüme kavuşturmak üzere açık iletişimi ne şekilde kullanabilirlerdi?